

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Az anyanyelvi oktatás Franciaországban.

A francia pædagogusok közül igen sokan hozzászólnak oktatás-ügyüknek ehhez az állandóan napirenden tartott kérdéséhez. Egy idegen modernnyelvi tanárnak, Ludovic Meisternek, idevonatkozó gondolatait a következőkben lehet összefoglalni: *

A bajt, az anyanyelvi oktatásnak általános csekély eredményét, mint tényt, megállapították és keresték az okait, orvosszereit, azonban helytelen nyomon indultak el, mert rosszul ismerték fel az okokat. Az anyanyelvi oktatásnak sikertelenségét nem lehet felróni sem a modern nyelvek tanításában dívó direkt módszernek, sem az 1902-iki tantervi reformnak, mely a négyféle elágazás (*section*) létesítésével a specializáló hajlammak utat nyitott, sem a heti óraszám elégtelenségének, hanem annak a módszernek, mely általában uralkodik a francia középiskolákban az anyanyelv tanításában.

Mert hogyan járnak el az anyanyelvi oktatásban? Kezdik a nyelvtannal, helyesírással és olvasással. Azután folytatják az írók olvasásával és fejtegetésével, de nem hanyagolják el emellett a nyelvtant és helyesírást se. Utoljára marad az írók műveinek fejtegetése irodalomtörténeti magyarázatokkal fűszerezve. Ebben az utolsó időszakban már nem szerepel a nyelvtan.

Az így megállapított sorrend teljesen helytelen. Visszas állapotot teremt az, hogy a gyermek már az első előkészítő osztályban, mikor még alig tudja magát saját anyanyelvén kifejezni, kénytelen nyelvtant tanulni. Szófajokkal, főnévvel, melléknévvel, szónemmel és többesszámmal, igeragozással s több effélével bajlódik. Öt éven át gyötrődik alaktannal, három éven át a mondatban szabályaival s ezzel aztán vége a nyelvtani tanulmánynak. A legfelső osztályok irodalomtanára ugyanis nem alacsonyodik le annyira, hogy felelevenítse növénydekeinek nyelvtani ismereteit. Ennek az eljárásnak éppen a fordítottja

* *Revue Universitaire*, XVIII. évfolyam, I. kötet, 226—238. l. 1909.

volna a helyénvaló. Éppúgy, mint az idegen-nyelvi tanulmányokban nem szabad az elmélettel kezdeni, itt is a tanulmányok végére kellene esnie a nyelvtani oktatásnak, mint betetőzésnek. Mikor már csakugyan birtokukba van a nyelv a tanulóknak, a *Seconde* és a *Première* osztályban kellene bevezetni őket a nyelvnek elméletébe, addig legfölbbe csak induktív anyaggyűjtésről lehet szó.

Az a sorrend, hogy a grammatikai osztályok megelőzik az irodalmiakat, teljesen ésszerűtlen. Növeli még a bajt, hogy a tanárképesítés mesterként kettészakítja az anyanyelvi tanároknak két csoportját: a nyelvtan- és irodalomtanárokat.*

Az anyanyelvi tanulmányok fonák sorrendjének az az oka, hogy csupán a nyelvtani alapvetés teszi lehetővé a fordító módszer alkalmazását, amellyel a latin nyelvet jelenleg tanítják, csakhogy így az egész anyanyelvi oktatás berendezése a latin nyelv megtanulásának érdekét szolgálja. Mikor ugyanis a latin megszűnt beszélt nyelv lenni, nyelvtanból kezdtek tanítani s ezt a nyelvtani módszert alkalmazták az anyanyelvre is, annyira, hogy az első francia nyelvtanok még latinul is voltak írva.

A *nyelvtannak* mindenhatóságába vetett makacs hit teszi eredménytelenné a mai anyanyelvi oktatást. A bajnak gyökerei visszanyúlnak az elemi osztályokba, ahol heti hét óra van szánva a francia nyelvi tanulmányoknak és csak egy a beszéd- és értelemgyakorlatoknak. Ennek folyománya aztán, hogy a gyermekeknek szókészlete rendkívül szegény, sőt az ismert szavaknak jelentése sem egészen világos előttük. Tehát először beszédgyakorlatokra van szükség, csak azután következék az írás és olvasás: ez a természetes sorrend.

Az alsó osztályok (*premier cycle*) tanárainak az volna a feladatuk, hogy tovább fejlesszék az addig szerzett nyelvi habitusokat, tudatossá tegyék őket, s az olvasmányok közvetítésével lassanként átvezessék a gyermeket a beszélt nyelvről az írott nyelvre. A felső tagozat (*second cycle*) feladatául pedig azt kellene kitűzni, hogy átvezesse a tanulót a konkrét világból az absztrakt világba.

A most érvényben levő rendszer szerint az anyanyelv tanítása a latinnyelvi oktatás szolgálatában áll. A latin tanításnak mai módszere azt kívánja a tanulótól, hogy fordítson. Hogy azonban fordítani tudjon, tudnia kell, mi az alany, állítmány, jelző, szenvedő és részes tárgy, tudnia kell mi a különbség elöljáró és kötőszó között, s ezért kell neki nyelvtant tanulni. Hozzájárul még a helyzet súlyosbításához a szóról-szóra való fordítás. A gyermek itt egy közvetítő nyelvet hasz-

* A vizsgálatnak két neme van: *agrégation de grammaire* és *agrégation des lettres*.

nál, amely francia is, latin is félig-meddig, de egészben véve inkább — néger! Fokozza a bajt az anyanyelvi olvasmányoknak helytelen megválasztása is, mert vajjon minő fogalmat alkothat az alsó-osztályos kis tanuló a tizenhetedik századbeli klasszikus irodalom termékeiről? Tizenkét-tizenhárom éves gyermekekkel olvastatja a tanterv *Athalie*-t, *Esthert* és az *Histoire de Charles XII*-t! Ilyen gyermeknek nincs még annyi lelki érettsége, hogy fel tudjon emelkedni ezeknek a remekműveknek általános emberi szempontjaihoz. Ő neki magának még nincs pszichológiai érzéke, elemző ereje, csak elhiszi, amit a tanár mond neki azokról az ő előtte érthetetlen elvont szépségekről, amelyek még képzeletére sem igen hatnak fejlesztőleg. A legnagyobb hiba az, hogy az olvasmányok kánonjának megállapítói mindig el szokták felejtetni, hogy a kiszemelésben sohasem az író a cél, hanem a tanuló.

A francia nyelvi oktatás meddőségének eszerint legfőbb orvosszere az, hogy a francia nyelvet önmagáért tanítsuk, ne pedig a latinért és a latin által. Könnyű dolog áthárítani a felelősséget az idegen élőnyelvi oktatásra az anyanyelvi oktatásnak eredménytelenségéért. Azonban keresse csak mindenki a hibát saját magában, ne pedig magán kívül. A hiba a módszerben van, azt kell tehát megjavítani. Az oktatás módszerének ez a megreformálása végbement már a modern nyelvek oktatásában, a természettudományok és történelem tanításában, a rajzoktatásban, most az anyanyelvi oktatásnak kell sorra kerülni.

Dr. Nagy József.
